

Recenzja

Recenzja pracy doktorskiej mgr. Tomasza Szymusia sporządzona w związku z przewodem o nadanie stopnia doktora sztuki w dyscyplinie artystycznej – dyrygentura, wszczętym dnia 09 kwietnia 2018 roku przez Radę Wydziału Sztuki Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

Zleceniodawca opinii

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Wydział Sztuki, pismo z dnia 21.06.2018 r. Zlecenie podjęte na podstawie Ustawy z dnia 14.03.2003 roku tekst jednolity o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. z 2017 r. poz. 1789 ze zmianami) oraz Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19.01.2018 roku w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodach doktorskich, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz.U. z 2018 poz. 261).

Doktorant złożył do recenzji pracę składającą się z dwóch części:

- dzieła artystycznego zarejestrowanego elektronicznie na płycie DVD i CD dn. 18.09.2018 r.
- rozprawy teoretycznej będącej opisem dzieła artystycznego

Promotorem pracy doktorskiej jest dr hab. Katarzyna Bojaruniec, prof. UWM w Olsztynie.

Przedstawiona dokumentacja została właściwie opracowana w zakresie formalnego układu materiału, stanowiącego podstawę do opiniotwórczej recenzji.

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska mgr. Tomasza Szymusia składa się z dzieła artystycznego – koncertu zarejestrowanego na płycie CD i DVD oraz rozprawy teoretycznej będącej opisem tego dzieła, zatytułowanego: „Orkiestra rozrywkowa - zagadnienia wykonawcze i interpretacyjne na podstawie wybranych kompozycji oraz autorskich aranżacji”.

Prezentacja artystyczna została przedstawiona podczas publicznego koncertu pt: „Sounds Good”, który odbył się 18 września 2018 r. o godz. 19.30 w Teatrze 6.piętro Plac Defilad 1 w Warszawie.

Wykonawcami byli:

Tomasz Szymuś Orkiestra, oraz zaproszeni goście, wokaliści:

Beata Bednarz, Katarzyna Dereń, Krzysztof Kiliański, Jacek Kotlarski, Sławomir Uniatowski.

Spośród wykonanych dwudziestu jeden pozycji, ocenie poddano sześć utworów, ze względu na ich reprezentatywność, a także zdaniem doktoranta: zróżnicowanie pod względem środków wykonawczych i wyrazowych.

The heat is on – Harold Faltermeyer (muz.), Keith Forsey (tekst)

Utwór bardzo energetyczny, o charakterze swingowym, zawierający duży ładunek ekspresji, o zmiennej akcentacji, wymagający precyzji rytmicznej i utrzymania wewnętrznej pulsacji. Tak wymagająca pozycja pod względem technicznym i interpretacyjnym może mieć swój pozytywny finał będąc realizowaną tylko przez zespoły charakteryzujące się najwyższym stopniem umiejętności. Precyzja wykonawcza, szybkie przebiegi melodyczne, dobrze współbrzące instrumenty dęte oraz swobodny wokal sprawiły, że zespół muzyków wprowadził słuchaczy w radosny, ekspresyjny nastrój. Natomiast wszelkie ewentualne problemy akustyczne pojawiające się podczas koncertu były natychmiast korygowane np. w tej części: za cichy mikrofon w początkowej partii realizowanej przez wokalistę.

It's probably me – Eric Clapton, Michael Kamen (muz.),
Gordon Sumner 'Sting' (tekst)

Kompozycja diametralnie różniąca się od poprzedniej pod względem charakteru i użytych środków wykonawczych. Ballada o płynnym, nastrojowym przebiegu, mówiąca o samotności we współczesnym świecie. Krzysztof Kiliański bardzo dobrze zinterpretował ten utwór. Oczywiście zespół instrumentalny towarzyszył wokaliście, właściwie z kolei odtwarzając interpretację dyrygenta. Ciekawa aranżacja, wprowadzająca ciepłe tony improwizacyjne saksofonu altowego oraz partie kwartetu smyczkowego dopełniły brzmieniowy nastrój całego utworu. Prowadzący czytelnie wskazywał wejścia poszczególnych grup instrumentów, a także zmiany fragmentów (szczególnie istotne w końcowej fazie utworu, podczas kilkakrotnych powtórek).

Tormenta instrumental tango – Tomasz Szymuś (muz.)

Utwór charakterystyczny, emocjonalny, bazujący na cechach tańca argentyńskiego. Już sam wstęp wprowadzał element napięcia i oczekiwania na dalszy przebieg utworu. Zastosowanie schematu rytmicznego zaczerpniętego z twórczości Astora Piazzoli przybliżyło w znaczny sposób charakter tego tańca. Istotna w tym utworze akcentacja została właściwie wyeksponowana. Prowadzący posługiwał się zmiennym schematem, ukazując istotne cechy rytmiczne i artykulacyjne, szczególnie w skrajnych częściach, w grupie instrumentów smyczkowych. Właściwe stało się też rozłożenie napięcia dynamicznego i ustalenie proporcji między brzmieniem grupy instrumentów dętych i smyczkowych. Całość zatem zwieńczył progresywny pochód melodyczny, w narastającej dynamice z osiągniętym punktem kulminacyjnym.

Soul Bossa Nova – Quincy Jones

To kolejny utwór o szybkim, energetycznym przebiegu, zawierający elementy samby, bossa novy i jazzu. Kompozycja ta znów powinna ukazać kunszt i sprawny warsztat techniczny muzyków głównie grających na instrumentach dętych. Podczas koncertu ten podstawowy aspekt został osiągnięty. Pomimo pewnej nieścisłości w takcie 31, trudności dotyczące podziałów rytmicznych, z zachowaniem wspólnego szybkiego tempa, artykulacji i dynamiki wykonane zostały w zasadzie bez zarytu. Szczególnie trudne wydają się krótkie motywy wykonywane w wysokich rejestrach, krótką artykulacją i w szybkim tempie, czy chociażby sam wstęp realizowany przez saksofon i puzony (gdzie jednolitość została osiągnięta w trzecim takcie) oraz np. motywy wykraczające poza skalę trąbki. Utwór dopełnia część improwizacyjna wykonywana po kolei przez muzyków grających na saksofonie tenorowym, puzonie, saksofonie altowym i trąbce, z dużym wyczuciem i ekspresją. Precyzyjne ruchy dyrygenta odzwierciedlały charakter utworu - wskazywały właściwą akcentację i krótką artykulację.

Pasjonata – Tomasz Szymuś (muz.)

To utwór śpiewny, płynny, o bardzo pozytywnym wydźwięku, jak wskazał sam autor: „*inspirację....zaczepnięto z twórczości Henry Manciniego*” i na pewno muzyka ta „*mogłaby być wykorzystana do filmu o romantycznej fabule*”. Klimat utworu podkreśla niespieszne tempo, metrum - początkowo ósemkowe, następnie w pulsie trójdzielnym, oraz użycie określonego instrumentarium: flugelhorny – dające cieplejszą barwę niż trąbka oraz w późniejszym przebiegu: flet i klarnet. Wprowadzenie kwartetu smyczkowego rozwinęło brzmieniowo przebieg utworu. Pozornie śpiewny i liryczny utwór wymagał od prowadzącego czytelnich ruchów, szczególnie podczas zwolnień w dynamice decrescendo, przejścia z metrum ósemkowego na puls trójdzielny, oraz egzekwowania przez poszczególne grupy instrumentów zróżnicowanej artykulacji.

Few days in Dubai - Tomasz Szymuś (muz., tekst)

Piosenka żywa, skoczna, z popowym bitem, ale też nawiązująca do muzyki arabskiej. Ciekawym zabiegiem opisanym przez autora pracy, było zastosowanie w utworze nagrania chóru poprzez wcześniejsze wykonanie przez jedną osobę wszystkich linii melodycznych i nałożenie ich na siebie, zmiksowanie, tworząc tym samym sampl, który był odtwarzany z programu komputerowego w trakcie wykonania utworu. Bardzo istotną sprawą była zatem synchronizacja wokalna pomiędzy nagraniem samplem, a śpiewem trzech wokalistów na scenie podczas samego koncertu. Ciekawym 8 - taktowym łącznikiem, nawiązującym do estetyki muzyki arabskiej, stało się wykonanie partii melodycznej w grupie instrumentów smyczkowych, z charakterystyczną rytmiką i glissandami. Utwór ten został wykonany pod koniec całego koncertu.

Przygotowane, poprowadzone i zarejestrowane przez mgr. Tomasza Szymusia dzieło artystyczne na płycie CD i DVD oceniam pozytywnie. Na pewno dużo starań wymagały przygotowania do omawianej prezentacji nie tylko pod względem muzycznym, ale też technicznym. Zarówno zespół instrumentalistów jak i wokaliści, z racji swojej wieloletniej, bogatej działalności koncertowej i dużym doświadczeniem, wykazali się wysokim poziomem profesjonalizmu. Doktorant natomiast w sposób dojrzały starał się realizować zamierzenia wykonawcze i koncepcyjne poszczególnych utworów.

Recenzowany koncert w ramach przewodu doktorskiego, zarejestrowany na płytach CD i DVD przyjmuję i uznaję za sukces Doktoranta.

Rozprawa teoretyczna – opis dzieła artystycznego

Część teoretyczna pracy doktorskiej zatytułowana: „**Orkiestra rozrywkowa - zagadnienia wykonawcze i interpretacyjne na podstawie wybranych kompozycji oraz autorskich aranżacji**” – będąca opisem dzieła artystycznego, składa się z czterech zasadniczych rozdziałów: historycznej, praktycznej, wykonawczej i analitycznej. Całość uzupełnia wprowadzenie, podsumowanie, bibliografia, streszczenie oraz bogaty aneks.

W **rozdziale pierwszym** w czytelny i zwarty sposób opisano rozwój orkiestry rozrywkowej, jak też główne kierunki i cechy stylistyczne muzyki rozrywkowej XX i XXI wieku. Zawarte w nim zostały również ważne sformułowania dotyczące czynników określających potoczne rozumienie pojęć: orkiestra rozrywkowa i jej funkcje, repertuar, wykonawstwo muzyczne. Przytoczone konkluzje oczywiście jednoznacznie określały realizację repertuaru przez zespoły tego typu w sposób profesjonalny, z dbałością o wysoką jakość wykonawstwa.

Rozdział drugi przybliży aspekt praktycznej strony działalności orkiestry rozrywkowej, począwszy od składu instrumentalnego, poprzez charakter prób z wykorzystaniem współczesnej technologii multimedialnej, na organizacji i promocji koncertów kończąc. W tym aspekcie, analizując poszczególne fragmenty pracy, wyczuwa się duży profesjonalizm związany z działalnością artystyczną doktoranta. Ważnym podrozdziałem wydaje się też zaznaczenie roli dyrygenta podczas pracy z zawodowym zespołem muzyków instrumentalistów i wokalistów. Spostrzeżenia dotyczące kompetencji, kwalifikacji i doświadczeniu dyrygenta są nie do przecenienia. Istotnym fragmentem, ważnym z punktu widzenia świadomości autora pracy jest stwierdzenie mówiące o jak najlepszym warsztacie dyrygenckim, niezależnie od rodzaju zespołu z jakim przyszło mu współpracować:

„Autor pragnie zaznaczyć, iż mylnie niekiedy stanowisko w kwestii prowadzenia zespołów amatorskich i profesjonalnych, rozdzielające diametralnie te dwa obszary jako skrajnie odmienne, w kwestii rzetelności i warsztatu dyrygenckiego zupełnie nie ma racji bytu...”

Rozdział trzeci przybliży aspekty związane ze stroną wykonawczą podczas pracy z profesjonalną orkiestrą rozrywkową. Każdy zrealizowany muzycznie detal, wymaga też opracowania w technice multimedialnej. Z jednej strony wykorzystanie technologii pomaga wykonawcom i uatrakcyjnić koncert, który staje się bogatą realizacją multimedialną, z drugiej strony jednak wymusza dodatkowe umiejętności stające po stronie dyrygenta. To nie tylko odpowiednie programowanie, synchronizacja, ale też znajomość preferencji interpretacyjnych czy improwizacyjnych danych solistów. Opisane kwestie dotyczące poszczególnych etapów pracy z zespołem, przygotowujących do ostatecznego brzmienia i wyrazu artystycznego każdego utworu, z uwzględnieniem warunków akustycznych danej przestrzeni, udowadniają dogłębną znajomość tematu autora dysertacji. Na pewno przedstawione zagadnienie w tej formie jest niejako podsumowaniem doświadczeń popartych wieloletnią praktyką Tomasza Szymusia.

Rozdział czwarty zawiera zasadniczą część badawczą, obejmującą analizę wybranych, reprezentatywnych sześciu utworów z bogatego repertuaru zespołu: Tomasz Szymuś Orkiestra. Autor pracy zdecydował się na ten konkretny wybór, gdyż jego zdaniem podane utwory są zróżnicowane pod względem użycia środków wykonawczych i wyrazowych. Były one szczególnie bliskie doktorantowi, gdyż jednocześnie jako autor poszczególnych aranżacji czy kompozycji, stając po stronie dyrygenta doskonale czuł zamierzenia interpretacyjne. W odpowiedni sposób zinstrumentowane utwory, dodatkowo wprowadzając specyficzne zabiegi artykulacyjne do poszczególnych grup instrumentów, wydobywały one tym skuteczniej charakter kompozycji. W ostatnim fragmencie rozdziału, jeszcze raz podsumowuje złożoność roli dyrygenta w orkiestrze rozrywkowej.

Rozprawę wieńczy podsumowanie, bibliografia zawierająca prawie 40 pozycji literatury przedmiotu, w tym, z uwagi na jeszcze wciąż ubogą literaturę tematu, pozycje anglojęzyczne oraz artykuły, a także bogaty aneks. W aneksie znajduje się program koncertu, skład wykonawców, biogramy wokalistów, materiał graficzny i bardzo wskazany - materiał nutowy.

Struktura pracy jest zwarta i logiczna. Doktorant wykazał się nie tylko ogólną wiedzą teoretyczną w dziedzinie sztuki muzycznej, lecz zawarł też propozycje rozwiązań problemów wykonawczych i interpretacyjnych. Nie do przecenienia jest fakt umieszczenia w dysertacji kompozycji oraz aranżacji autora pracy, będącymi ukazaniem dodatkowych umiejętności doktoranta, nie tylko w aspekcie działalności odtwórczej, ale też twórczej.

Konkluzja

Przedstawiona praca doktorska w postaci zarejestrowanej płyty DVD, CD oraz opisu dzieła artystycznego mgra Tomasza Szymusia, pozwala jednoznacznie stwierdzić oryginalność i nowe ujęcie tematyki pracy, jak też osiągniętą przez Doktoranta niewątpliwą dojrzałość w rozwiązywaniu problemów wykonawczych podczas pracy z profesjonalnymi artystami instrumentalistami, jak i wokalistami.

Zgodnie z artykułem 13 Ust. pkt. 1 z dnia 14. 03. 2003 r. wnoszę o przyznanie magistrowi Tomaszowi Szymusiowi stopnia doktora sztuki, w dziedzinie – sztuki muzyczne, w dyscyplinie artystycznej – dyrygentura.

dr hab. Barbara Halec, prof. nadzw.

